מקומות באגרות הראי"ה

בויסק

ליטא, לטביה ופולין

נכתבו בו 2 · נשלחו אליו 2 · הוא נזכר ב-10

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

עיירה בדרום לטביה (באוסקה), כשישים ק"מ מריגה. הרב קוק כיהן בה כרב מתרנ"ה ועד עלייתו לארץ בתרס"ד.

אגרות שנכתבו בבויסק

2 אגרות, לפי סדר הכרכים

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת ה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ד', פרשת יתרו (תרנ"ז, בויסק) **נמען:** אחיו, החתן ר' שאול חנה הכהן (לומד בסמרגון)

הרב קוק שמח במכתב אחיו ומבקש ממנו לפרט מה הרב קוק לומד. הרב קוק מעלה זיכרונות מסמרגון, שבה למד בנעוריו בחבורת חכמים. הרב קוק מייעץ לאחיו להתחבר ליראי ה' בעיר, וללמוד גמרא, פירוש רש"י ותוספות כסדרן, "לעשות העיקר עיקר והטפל טפל": לדבריו לא ראה חכם גדול באמת אלא מי שעוסק בעיקר בתלמוד ובראשונים כסדרם. בסוף האגרת יש דיון הלכתי בהשגת הראב בית דין על הרמב"ם (הלכות טומאת מת פרק ב) בעניין אבר מן המת שחסר בשרו. הרב קוק דוחה פירוש מקובל ומציע הסבר משלו.

עיקרי הדברים

- הדרכה בלימוד: גמרא, רש"י ותוספות כסדרן, וחזרה.
- חשיבות החברה של תלמידי חכמים ויראי ה'.
- עיון הלכתי: טומאת אבר מן המת (רמב"ם וראב בית דין).

נוסח האגרת

ב"ה[1], אור ליום ד, יתרו [תרנ"ז[2], בויסק].

שלו'[3] וברכה שמורה וערוכה לאחי יקירי וחביבי החתן הנעלה חריף ושנון ונחמד מ' שאול חנה הכהן שליט"א[4].

יברכך ד' ויצליחך בכל מעשיך, וירחיב בתורתו לבביך, שלו' רב לך ולעוזריך.

שמחתני אחי אהובי בדבריך אלי. זה כמה נכסף נכספתי לשוחח עמדך בכתב, וטרדותי הרבות דחוני מיום אל יום, ועתה הנה הקדמתני, אח יקר, יחולו ברכות על ראשך, כי הרויתני נחת גם מדבריך המעטים, אף כי קמצת יותר מדאי. ולמה לא הודעתני בפרטות את אשר תלמוד כעת, ואת אשר למדת ורכשת לך בעה"י[5], בכל ימי משך שבתך בשבת תחכמוני זה, עיר סמארגאן היקרה, העיר אשר שמה וזכרה חקוק על לוח לבבי לאהבה משחר טל ילדותי, העיר אשר בה מצאתי בראשית דרכי חברת קודש מלאה חכמים וסופרים, חריפים ובקיאים, יראי ד' וחושבי שמו, אשר חברתם הרחיבה לבבי, גם גרמה לי להכשיר ביתרון את כשרונות ילדותי בע"ה[6]. ואתה אחי אהובי הנך יושב שמה, בטח רק את יראי ד' וחושבי שמו, האמונים עלי תורתו ויראתו, רק אליהם תארח לחברה, מהגדולים היקרים הללו, המסולאים מחכמי העיר יצ"ו[7], תלמוד להרבות קניניך בחכמה, למגמר ולמסבר לחזור על למודך בחשק ואהבה, לקנות ידיעה שלמה, בגמפ"ת[8] כסדרן, לעשות העיקר עיקר והטפל טפל. כי לא ראיתי חכם גדול באמת כ"א[9] מאותם שמשימים עיקר עסקם בתלמוד וראשונים, ללמוד ולחזור כסדרן ממש, ביחוד בראשית ביכורי הילדות. סלח לי אחי אהובי, יוכל להיות שאינך צריך התעוררות כזאת, אלא מתוך שאני זכור שהייתי צריך לכמו אלה, בימי חרפי, רחש לבבי אלה הדברים מדי דברי עמך.

תהלי"ת[10] עמנו כולנו החוה"ש[11], כה יזכנו השי"ת[12] לימים הבאים, וברב חסדיו יטיב ויוסיף ברחמיו. הנני מצפה על מכתביך שיבאו לידי מעכשיו תמידים כסדרן, להודיעך מכל הטוב אשר עמדך, אין טוב אלא תורה. והשי"ת[13] יחזקך ויאמצך לשקוד על דלתי תורתו, וחזקת והיית לאיש מצליח לשם ולתהילה ולתפארת, כעתירת ותקות אחיך אוה"נ[14] מצפה הצלחתך כה"י[15],

אברהם יצחק ה"ק

באה"נ[16] אדר"ש[17] ידי"נ[18] מנעורים הרה"ג[19] המרומם מו"ה[20] שמעון קאפעלאוויץ שליט"א. כמ"כ[21] אדר"ש ידי"נ הנכבד ומרומם היקר מו"ה מאיר הכהן שליט"א מאלטינסקי.

משי"כ[22] ע"ד[23] הראב"ד[24] בהשגה פ"ב מהי' ט"מ[25], הנה הדברים עתיקים וכבר כי[26] כעין זה בס'[27] האחרונים, אך לע"ד[28] לא מסתבר כלל שתהי'[29] זאת כונת הראב"ד. דאיך ישיג על הרמב"ם[30] ואיך יאמר שטעה בזה ומה טעות יש כאן, וביותר איך כתב שהרמב"ם[31] עצמו הלך ע"ז[32] הדרך, ואין בדבריו רמז לזה כלל. ובאמת הדבר תימה גדולה, וקשה ליחס לפסק הלכה, אם נאמר שאין אנו משועבדים לכללים ראוי לפסוק ע"פ[33] הסברא, ודבר זה נגד הסברא. ומשי"כ[34] תוי"ט[35] בהעור והרוטב מפ"ו דעדיות, שאל תתמה דגדולה מזו אר"א[36] אבר מה"ח[37] אמרו, ולא אבר מה"מ[38], לא אדע מה דמיון זה לזה, התם אין תימא כלל, שהרי האבר אף שאין בו טומאת אבר מ"מ[39] יש עליו טומאת בשר ועצמות, ולא פקעה ממנו טומאתו, אבל כאן הרי הטומאה פקעה ממנו ע"י[40] מה שהי'[41] מחובר לאבר, וזה ודאי תימא. ולע"ד[42] לא לזה נתכוין הראב"ד, אלא שמשיג על הרמב"ם במה שכתב שאם חסר מכדי להעלות ארוכה, ויש בו כזית,. שהוא מטמא כמת שלם, משמע שיש באבר טומאה משום אבר, ובאמת אינו כן. שהאבר פקע ממנו דין אבר ע"י שחסר הבשר מכדי להעלות ארוכה, שזהו שיעור אבר, ומה שבאמת מטמא הוא רק מפני הכזית בשר המחובר בו, והוא רק משום יד, עיי' פ"ב דאהלות, ועיי' תו' חולין קי"ח ד"ה[43] אין יד, דיד בעי שיוכל לקחת ולא ינתק עי"ז[44], ולא סגי בחיבור בעלמא, הובא במל"מ[45] בזו ההלכה. ועכ"פ[46] אפילו מצד הלשון לבדו ג"כ[47] דרך הראב"ד לפעמים להשיג על הרמב"ם, במקום שנראה לו שהלשון נובע ממקור שהוא מוטעה לפי דעתו, ע"כ[48] להרמב"ם[49] שכתב כשחסר הבשר כיון שנשאר כזית מטמא כמת שלם, משמע שיש עליו טומאת אבר, ושהשיעור באבר מה"מ הוא כזית, ובאמת גם באבר מה"מ השיעור הוא כדי להעלות ארוכה, ומה שעכ"פ[50] מטמא הוא רק משום כזית בשר הדבוק בו, מטעם יד, ואם לא יהי'[51] דבוק בו שפיר לא יטמא העצם והגיד מטעם אבר כלל, ואיך יאמר "כמת שלם". וז"ש[52] שהר"מ[53] עצמו הלך ג"כ ע"ז הדרך, שכי[54] בפ"ג גבי ואלו מטמאים במגע ובמשא ולא באהל אבר מה"מ שאין בו בשר כדי להעלות ארוכה, ולא התנה כלום מכזית, ש"מ דס"ל[55] ג"כ דשיעור בשר כדי להקרא אבר שוה הוא באבר מה"מ כבאבר מה"ח, כדי להעלות ארוכה, ולא כזית, ואיך כתב הלשון מטמא כמת שלם, שהאבר מטמא, ובאמת רק הכזית בשר מטמא, וע"ז[56] לא יחלוק הראב"ד כלל. כנלע"ד[57] אמת נכון ובאמת בפירוש דברי הרמב"ם. תודיעני עליהם בטובך דעת חכמי העיר יצ"ו גם דעתך.

אחיך הנ"ל[58]

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרנ"ז - השנה תרנ"ז (1896/1897)
3. שלו' - שלום
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. בעה"י - בעזרת השם יתברך
6. בע"ה - בעזרת השם
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. בגמפ"ת - בגמרא, פירש"י ותוספות
9. כ"א - כי אם
10. תהלי"ת - תהלה לא-ל יתברך
11. החוה"ש - החיים והשלום
12. השי"ת - השם יתברך
13. והשי"ת - והשם יתברך
14. אוה"נ - אוהבך הנאמן
15. כה"י - כנפשו היפה
16. באה"נ - באהבה נאמנה
17. אדר"ש - אחר דרישת שלום
18. ידי"נ - ידיד נפשי
19. הרה"ג - הרב הגאון
20. מו"ה - מורנו הרב
21. כמ"כ - כמו כן
22. מש"כ - מה שכתב
23. ע"ד - על דבר
24. הראב"ד - רבי אברהם בן דוד
25. ט"מ - טומאת מת (הלכות); "ט"מ הוי": טעמא מאי
26. כ' - כבוד
27. בס' - בספר
28. לע"ד - לעניות דעתי
29. שתהי' - שתהיה
30. הרמב"ם - רבי משה בן מימון
31. שהרמב"ם - שרבי משה בן מימון
32. ע"ז - על זה
33. ע"פ - על פי
34. ומש"כ - ומה שכתב
35. תוי"ט - תוספות יום טוב
36. אר"א - דורש פענוח
37. מה"ח - מן החי (אבר מן החי)
38. מה"מ - מן המת (אבר מן המת); בהפרשת תרומה: מן המוקף
39. מ"מ - מכל מקום
40. ע"י - על ידי
41. שהי' - שהיה
42. ולע"ד - ולעניות דעתי
43. ד"ה - דיבור המתחיל
44. עי"ז - על ידי זה
45. במל"מ - במשנה למלך
46. ועכ"פ - ועל כל פנים
47. ג"כ - גם כן

48. ע"כ - על כן
49. להרמב"ם - לרבי משה בן מימון
50. שעכ"פ - שעל כל פנים
51. יהי' - יהיה
52. וז"ש - וזה שאמר / וזהו שכתוב
53. שהר"מ - ש + הר"מ: הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
54. שכ' - שכבוד
55. דס"ל - דסבירא ליה
56. וע"ז - ועל זה
57. כנלע"ד - כנראה לעניות דעתי
58. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת י

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ה', פרשת משפטים (תר"ס, בויסק)

נמען: חותנו, האדר"ת (ר' אליהו דוד רבינוביץ־תאומים)

הרב קוק מספר שבני ביתו חלו מעט והחלימו, ומשבח את שקידת הבן שגר בביתו. עיקר האגרת הוא שאלה הלכתית מזיימל. שם נפל ספר תורה מארון קודש צפוף, והרב הורה, כעיקר התשובה, לבנות ארון גדול ונאה. האומן עשה בכנפי הארון צורות בולטות של בעלי חיים, ובעיקר אריות, ורב העיר מבקש להסיר אותן. הרב קוק סבור שאילו ידע מראש היה מונע זאת, אבל כיוון שהדבר כבר נעשה, ונהוג בבתי כנסת רבים של גדולים, יש על מה לסמוך: רוב הראשונים מתירים, ולאוסרים זה איסור דרבנן מחשש לעבודה זרה, ובמקום שהמנהג פשט אין חשד. הרב קוק מוסיף שהקל בתענית, כי עיקר התשובה הוא תיקון המעוות בפועל (על פי תרומת הדשן).

עיקרי הדברים

- הלכה: נפילת ספר תורה, ותשובה על ידי תיקון הסיבה.
- הלכה: צורות אריות בולטות על ארון הקודש - מתי מותר להשאירן.
- דברי חיבה על לימוד התורה בבית.

נוסח האגרת

בעה"י[1], אור ליום ה' משפטים [תר"ס[2], בויסק].

שלו'[3] וברכה ושמחה לכ'[4] מו"ח אדוני עט"ר[5] גאון ישראל ותפארתו שליט"א[6] עשכ"ב[7] והבנים היקרים שי'[8].

תהלי"ת[9] על החוה"ש[10] אשר עמנו כולנו, כה לחי. שבוע העבר נחליתי, ל"ע[11], אנכי וכל ב"ב[12] שי' כמעט היו חולים במקצת, אך ב"ה[13] שלא הוצרכנו לרופא בו"ד, כי רופא חנם ב"ה שלח דבריו וירפאנו ברחמיו. כה יגונן ויציל לימים יבאו על"ט[14]. ב"ה על שקידת הבן הנחמד שי', אשר קול רינה של תורה המתמדת בביתי מקולו שי' מרנן לבבי ומשמח נפשי בכל עת ובכל שעה, וזאת נחמתי בעתים אשר בעוה"ר[15] הנני נטרד משעשועי תורת השי"ת[16] מפני הטרדות או חלישות בעוה"ר, כי תהלי"ת קלא דאורייתא נשמע בבית ב"ה, יחזק השי"ת כוחו וחילו לאורייתא להוסיף לקח, כי חמודות הוא לי ב"ה.

מזימל כתב לי האב"ד[17] בעש"ב[18] שי', ע"ד[19] שבהיותי שם צויתי לעשות ארון הק'[20]. וזה היה ע"י[21] סבה, ל"ע, שנפל ס"ת[22] אחד בעוה"ר מהארה"ק[23], בשעת הוצאת או הכנסת ס"ת, והתבוננתי שסבת הדבר הי'[24] מפני שהאה"ק[25] קטן מהכיל, וסה"ת[26] עומדים צפופים. ע"כ[27] צויתי שזאת תהי'[28] עיקר התשובה, להסיר הסבה הגורמת המכשול, להתנדב לעשות ארה"ק[29] גדול ויפה לכבודה של תוה"ק[30]. מובן הדבר, כי ע"י דבורי, שהיו ב"ה מתקבלים אצלם, ובכלל דעת ההמון קרובה למצות המורגשות ביופי (ובדורנו ג'ז[31] לטובה, כי עכ"פ[32] יזכירו ע"ז[33] ענין עבודת השי"ת וחבת המצות הנשכחות מלב בעוה"ר, אף שעושים את הטפל עיקר עכ"ז[34] כל פעולה שתוכנה לכבוד שמים יקרה היא בעיני, זולת במקום שדוחה ממש מצות חיוביות ח"ו[35] כנדון דמר הדר"ג[36] שליט"א באתרי' דרבה גאון מו"ח[37]

שי'), עכ"פ התעוררו הרבה עי"ז והתנדבו בחשק, ושכרו בע"מ[38] לעשות ארוה"ק[39] בפתוחים שונים מהודר ונאה, יותר מכפי שהי'[40] כונתי. אך חששתי מלבטלם מזה, כי ידעתי שבבטול הדבר לא יתקבץ הכסף לשום דבר אחר של מצוה, גם הי' מקום לחוש פן בהתבטל היופי יתבטל החשק, וישאר ח"ו הארה"ק[41] הקטן הקרוב באמת למכשול, ודבר זה הי' אצלי יותר עקרי מהתענית, (ומטע"ז[42] נהגתי קולא הרבה בהתעני' אף שלא בטלתי, לגמרי, כי לדעתי כיון שעוסקים כולם בתיקון המעוות בפועל הוי תשובה מעלי'[43], דמי למש"כ[44] בתה"ד[45] שלא להחמיר בתשובת מומרים ר"ל, מפני שפרישתם מכל תאות המופקרות להם מורה הרבה על תשובתם). והנה בימים האלה נגמר ארה"ק הלז, עם כל פתוחיו, אך לא הוכנס עדנה, כי רצונם להכניסו בהדרת קודש ולהזמין גם אותי לזה, באשר הייתי ב"ה המתחיל ומעוררם למצוה זו. אך כתב לי הרב האב"ד שי', כי בהפתוחים של הכנפים, שעשה האומן לארה"ק[46], עשה בו צורות בע"ח בולטים, ביחוד אריות, וכבר נודע מה שגדולי עולם הרעישו ע"ז[47] בביהכ"נ[48], ביחוד במקום שכנגד המשתחוים, ומבקש ממני שאכתוב להם שימנעו מלהעמיד הכנפים. ובאמת הדבר קשה מאד, ודאבון לב הוא להעוסקי', כי זה עולה להוצאה גדולה. ואנכי בעניי אף שלו ידעתי מראש ודאי הייתי מונע בכל עז, לחוש לאותם גדולי עולם האוסרים, אבל בדבר שכבר נעשה, וכבר ראו כל ההמון להיתר בפומבי, בכמה בכ"נ[49] של קהילות קדושות, שהיו בהם גאוני עולם וצדיקים גדולים, אחשוב כי עכ"פ יש להם על מה שיסמכו בעיקר הדין. כי רבים הפוסקים גדולי הראשונים דלא ס"ל[50] כלל איסור זה, ולהאוסרים כ"א[51] איסור דרבנן, (זולת מקצת כמעט יחידים שי"ל[52] דלדידהו הוי אי' תורה, וג"ז[53] יל"ד[54] ואכ"מ[55]), אחשוב בעניי לאידך גיסא דיש לחוש ללעז הראשונים. ולע"ד[56] כיון דטעם האוסרים הוא משום חשדא דע"ז ח"ו, וכיון שאנו רואים הגדולים צדיקי עולם שלא מיחו ואנן ניקום ונמחה יש בזה לעז גדול ח"ו. ולע"ד כ"מ[57] שהרעישו אז הי' מפני שלא הי' מנהג, אבל עכשיו שנפרץ הדבר והונהג ליכא חשדא כלל עכ"פ ליותר מסמיית עיני' ודאי חוששני. ובטח ראה הדר"ג שי' האמור בס'[58] הנחמד-בית שלמה. -

חתנו כבנו דבק באהנ"פ[59].

---

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. תר"ס - השנה תר"ס (1899/1900)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. עט"ר - עטרת ראשי
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. עשכ"ב - עם שאר כל בני ביתו
8. שי' - שיחיה
9. תהלי"ת - תהלה לא-ל יתברך
10. החוה"ש - החיים והשלום
11. ל"ע - לא עלינו
12. ב"ב - בני ביתו
13. ב"ה - ברוך השם
14. על"ט - עלינו לטובה
15. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים

16. השי"ת - השם יתברך
17. האב"ד - האב בית דין
18. בעש"ב - שם אדם - דורש פענוח
19. ע"ד - על דבר
20. הק' - הקטן
21. ע"י - על ידי
22. ס"ת - ספר תורה
23. מהארה"ק - מהארץ הקודש
24. הי' - היה
25. שהאה"ק - שהארץ הקודש
26. וסה"ת - וספרי התורה
27. ע"כ - על כן
28. תהי' - תהיה
29. ארה"ק - ארץ הקודש
30. תוה"ק - תורתנו הקדושה
31. ג"ז - גם זה
32. עכ"פ - על כל פנים
33. עי"ז - על ידי זה
34. עכ"ז - עם כל זה
35. ח"ו - חס ושלום
36. הדר"ג - הדרת גאונו
37. מו"ח - מורי חמי
38. בע"מ - בעלי מלאכה
39. ארוה"ק - ארון הקודש
40. שהי' - שהיה
41. הארה"ק - הארץ הקודש
42. ומטע"ז - ומטעם זה
43. מעלי' - מעליה
44. למש"כ - למה שכתב
45. בתה"ד - בתרומת הדשן
46. לארה"ק - לארץ הקודש
47. ע"ז - על זה
48. בביהכ"נ - בבית הכנסת
49. בכ"נ - בתי כנסיות
50. ס"ל - סבירא ליה
51. כ"א - כי אם
52. שי"ל - שיש לומר
53. וג"ז - וגם זה
54. יל"ד - יש לדון
55. ואכ"מ - ואין כאן מקום (להאריך)
56. ולע"ד - ולעניות דעתי
57. כ"מ - כל מקום / כל מה (ש...)
58. בס' - בספר
59. באהנ"פ - באהבת נפש

אגרות אל אנשים ומוסדות בבויסק

לפי סדר הכרכים

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת נוספות א

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרס"ב - ירושלים) **נמען:** מאת האדר"ת אל הרב קוק בבויסק

איגרת של חותנו האדר"ת (אגרות נוספות). יפו זקוקה מאוד לרב, ופנו כבר לר' חיים ברלין ולר' מרדכי מאושמנה בלי הצלחה. ר' משה סלומון ונכבד מיפו הציעו את הרב קוק. האדר"ת שמח מאוד, ומציין את התועלת לירושלים ולכלל ישראל ואת חופש הדפוס בארץ. החשש הוא שנת השמיטה, שבה רב יפו אחראי על המושבות ועל הכשר היין לפי ההיתר.

עיקרי הדברים

- הצעת רבנות יפו לרב קוק.
- ציפיית האדר"ת לעבוד יחד.
- שאלת השמיטה.

נוסח האגרת

לאגרת טו.

לענין קבלת הרבנות בעיה"ק יפו והמושבות ת"ו.

א-ז: אגרות הגאון ר' אליהו דוד רבינוביץ-

תאומים (האדר"ת) ז"ל.

ב"ה[1], (עה"ק[2] ירושלים ת"ו[3], שנת תרס"ב[4]).

לידיד לבי אהו"נ[5] ח' הרב הגאון המפורסם לשו"ת[6] מו"ה[7] אברהם יצחק הכהן נ"י[8] הגאבד"ק[9] בויסק, לו ולרעיתו ב"א הרבנית ולבו"ב[10] יגדלום לתוחומע"ט[11] בשמחה ונחת, ונזכה לראות עונג וטובה מהם.

מכתבי זה הנני שולחו למען כ"ג[12] נ"י בדבר חדש, וגם נחוץ מאוד, לדעת דעת כ"ג נ"י במוקדם. והוא הדבר. עה"ק יפו נחוצה מאוד לרב. וכבר דפקו על פתחי הגאונים הרב ר"ח[13] ברלין והרב ר'[14] מרדכי מאשמינא שיחיו לאוי"ט[15], ולא עלתה בידיהם אף לאחר שהבטיחום. והנה שחרו פני היום לכתוב לכ"ג אודות זה. והן לא אכחד, כי כבר כחצי שנה הי'[16] הרעיון הזה בלבי, ודברתי עם זו' הרבנית תחי'[17] כי מאוד כמה נפשי לדבר הזה. אמנם עתה זה איזה שעות באו אלי הנכבד ה"ר[18] משה סאלאמאן ועוד נכבד מיפו, והציעו לפני אודות כ"ג נ"י, - בעודהו יושב שם בבויסק בכבודו של עולם.

והנה מאוד ערגה נפשי לזה באין ערוך, ולמותר להאריך, כאשר יודע בעצמו, ובכלל הי' לתועלת גדול גם לירושלים, ולכלל ישראל, כאשר יזכנו ד' להיות ביחד, ופה ב"ה הכל יהי'[19] בידינו, הדפוס הוא חפשי ב"ה, ואת אשר נסכים לרצון ד' להגדיל תורה ולעשות חיל לטובת כלל ישראל תצא מפה תורה לכל ישראל. א"א[20] לי לבאר הכל בכתב, וכאשר יזכנו השי"ת[21] שנהי'[22] ביחד אי"ש[23] יראה ויבין את הכל.

ענין החוצץ בזה אולי מפני שנת השביעית הבעל"ט[24], אשר בקץ הקיץ הבעל"ט, על הרב דיפו להשגיח על המושבות ולכל אשר להם, כי הוא הראש וראשון להם, ואולי לא ירצה לתת הכשרים להיין מפירות

שביעית הנעשה בהיתר שנמכר לא"י[25], כפי ההיתר שהורה הרב המנוח מהרנ"ה[26] זצ"ל[27] ע"פ[28] הסכם הגאון דבריסק זצ"ל.

ואיך שיהי'[29] הדבר נכון ונפלא לשני הצדדים.

תקותי תעודדני כי יהי' עצהיו"ט[30] לשנינו אי"ש.

בהחפזה כתבתי כ"ז[31] מפני הפאסט הנחוצה היום, ואני שולחו באחריות, ולמען ישיב לי דבר ברור בדעתו, ודעת ב"ב[32], ודי יזכנו לחדות פניהם בשמחה במהרה בפעה"ק[33] ירושת"ו[34], כתקות חודו"ז[35],

אלי' דוד

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ב - השנה תרס"ב (1901/1902)
5. אהו"נ - אהוב נפשי
6. לשו"ת - לשם ולתפארת
7. מו"ה - מורנו הרב
8. נ"י - נרו יאיר
9. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
10. ולבו"ב - ולבני ביתו
11. לתוחומע"ט - לתורה ולחופה ולמעשים טובים
12. כ"ג - כבוד גאונו
13. ר"ח - ראש חודש
14. ר' - רבי
15. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
16. הי' - היה
17. תחי' - תחיה
18. ה"ר - הרב רבי
19. יהי' - יהיה
20. א"א - אי אפשר
21. השי"ת - השם יתברך
22. שנהי' - שנהיה
23. אי"ש - אחרי דרישת שלום
24. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
25. לא"י - לארץ ישראל
26. מהרנ"ה - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות נ, ה (למשל: נתן + הלל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
28. ע"פ - על פי
29. שיהי' - שיהיה
30. עצהיו"ט - על צד היותר טוב
31. כ"ז - כל זה
32. ב"ב - בני ביתו
33. בפעה"ק - בפה עיר הקודש
34. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן

35. חודו"ז - דורש פענוח

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח טבת תרע"ד - יפו **נמען:** הרב שבתי, שוחט בבויסק

הרב קוק שמח שבניו של הרב שבתי מדפיסים את חידושיו. הרב קוק זוכר את שיחות התורה שלו מימי רבנותו בבויסק, ובמיוחד באגדה, שמעוררת אהבת תורה ויראת שמיים.

עיקרי הדברים

- הדפסת חידושים.
- זיכרונות מבויסק.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ח טבת תרע"ד[4]

שלו'[5] וברכת עולמים לכבוד ידי"נ[6] הרב המאוה"ג[7], מלא ברכת ד' בתוי"ר[8], ידיו רב לו בגבורה של תורה, מו"ה[9] שבתי שליט"א[10] שו"ב[11] דעי"ת[12] מכון לשיבתי מאז ק' בויסק יצ"ו[13], וכל אשר לו, יתברכו ממקור הברכות לאוי"ט[14].

אחדשה"ט[15] באה"ר[16],

שמחני כבוד ידי"נ כת"ר[17] שליט"א, במכתב קדשו מבשר שלומו ושלו'[18] תורתו, ובריך רחמנא דיהבי לן, יפיש חיי אריכי וינוב בשיבה טובה דשן ורענן, לשקוד על דלתי תוה"ק[19], בכח עלומים ורוח נדיבה, כחפץ לבבו מאז.

ומשנה שמחה אשמח מבשורה טובה, כי רצון בניו היקרים שיחיו, להדפיס חלק מחידושי תורתו, אשר ידעתי מה רב חילו לאורייתא, בכל אותן השנים אשר מאת ד' היתה זאת, שהייתי עבד לעם ד' בעדת קודש היקרה מקום תחנותו ועבודתו בקודש, וכמה פעמים שובע שמחות שבעתי מצוף דבריו היקרים, שהשמיעני בשיח קודש מענין לענין, פעם בהלכה ופעם באגדה וידענא בידי"נ[20] כת"ר שיהי'[21], שדבריו ימצאו בע"ה[22] חן וחסד בעיני מביני מדע יראי ה' וחושבי שמו, ומישרים יאהבוהו, וביחוד באגדה הלא זה כחו ליראת ד' ועבודתו להעיר ולעורר את האהבה אהבת תורה ויראת שמים. ואפריון אמטי לבנים הנחמדים שיחיו, אשר נחלת ד' המה, בעד חפצם היקר, לתפארת בנים אבותם, לקיים מילי דאבות בספר חוקה, מדי' ישאו צדקה. ויתברכו בדברים הנאמרים בימינה של תורה ושמאלה, הגבה למעלה, לשם ולתהילה. והי'[23] זה שלו' מארץ חפץ כנפשו היקרה ונפש ידידו קשור באהבתו ודור"ש[24] תורתו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)

5. שלו' - שלום
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. בתוי"ר - בתורה ויראה
9. מו"ה - מורנו הרב
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. שו"ב - שוחט ובודק
12. דעי"ת - דעיר תהילה
13. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
14. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
15. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
16. באה"ר - באהבה רבה
17. כת"ר - כבוד תורתו
18. ושלו' - ושלום
19. תוה"ק - תורתנו הקדושה
20. בידי"נ - בידיד נפשי
21. שיהי' - שיהיה
22. בע"ה - בעזרת השם
23. והי' - והיה
24. ודור"ש - ודורש שלום

אגרות שבהן בויסק נזכרת

לפי סדר הכרכים

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת ו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (בויסק, תרנ"ח) **נמען:** אחיו, ר' שמואל הכהן

הרב קוק שמח במכתב אחיו, אבל נבהל לשמוע שהוא חוזר על תלמודו רק שלוש פעמים. מניסיונו אי אפשר לזכות בתורה בשלוש חזרות, ולכן הרב קוק מבקש ממנו לחזור לפחות עשר פעמים על כל פרק לפני שיתחיל פרק חדש, כי "אין תועלת כלל בלימוד שנשכח מיד". הרב קוק גם מספר שאמם שוהה אצלו, ומזמין את האח לבוא.

עיקרי הדברים

- חשיבות החזרה על הלימוד: עשר פעמים לכל פרק.
- עניינים משפחתיים.

נוסח האגרת

ב"ה[1].

שלו'[2] לך אח אהוב ונעים הנעלה מ' שמואל הכהן שליט"א[3].

לשמחת לבבי הגיעני מכתבך, אשר זה כמה חכיתי. שמחתי כי הודעתני מלימודך, אף כי מאד נבהלתי ממה שראיתי שהנך חוזר רק שלש פעמים על תלמודך. דע לך אחי יקירי, כי הנני יודע ועד על פי הנסיון כי אי-אפשר כלל לזכות בחזרה של ג' פעמים, ואבקשך מאד אחי יקירי להרגיל עצמך לחזור לכהפ"ח[4] עשר פעמים כל פרק קודם שתתחיל פרק אחר. כי אין תועלת כלל בלימוד שנשכח מיד אחר הלימוד. אניח הדיבור כעת מזה, כי אקוה בע"ה[5] לדבר עמך ברחבה, ברצות השי"ת[6], כשתבא הנה. כי אמנו תחי'[7] היא אצלנו ב"ה, וכפי הנראה תתעכב שבוע דנא, אף כי תקוה בע"ה לסור ג"כ[8] לקרוק, עכ"ז[9] אחשוב כי יהי'[10] נקל לך לסור לפה מלקרוק, כי לשם אף כי הדרך קרוב אבל הנוסעים מעטים כמדומני.

על הערותיך אולי הייתי כותב לך, אמנם לשעה לא אדע אנה הנחתי מכתבך. מאכ"ח[11], הנני אחיך דור"ש[12] טובך והצלחתך דבק באהנ"פ[13] כה"י[14].

אברהם יצחק ה"ק

(בויסק, תרנ"ח).

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. לכהפ"ח - לכל הפחות
5. בע"ה - בעזרת השם
6. השי"ת - השם יתברך
7. תחי' - תחיה
8. ג"כ - גם כן

9. עכ"ז – עם כל זה
10. יהי' – יהיה
11. מאכ"ח – דורש פענוח
12. דור"ש – דורש שלום
13. באהנ"פ – באהבת נפש
14. כה"י – כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת ט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: יום ה', ב' סיון תרנ"ט (בויסק) **נמען:** אחיו, החתן ר' שמואל הכהן קוק

הרב קוק מעיר לאחיו שהוא כותב מעט מדי ואינו מספר מה הוא לומד. בעניין אחיהם הרב דב בער, שספג ביקורת על שהניח את כובעו על ארון הקודש, הרב קוק קובע שעל פי הדין אחיהם צודק, אבל ראוי להתרחק מדברים כאלה במקום שיש עמי ארץ, ומ"הדומה לכיעור" בעיני ההמון. הרב קוק מזרז את אחיו לשקוד על התורה, לחזור על לימודו ולקבוע זמן למוסר ויראת ה'. לדבריו גם זמן קטן ללימודים אלה משפיע על הכול, כמו שהמוח קטן ומטביע את צורת האדם.

עיקרי הדברים

- הלכה: הנחת חפץ על ארון הקודש, וזהירות ממראית עין.
- לימוד מוסר ויראת ה' ככוח המעצב את כל הלימוד.

נוסח האגרת

בעה"י[1] יום ה' ב' סיון תרנ"ט[2] [בויסק].

שלו'[3] וברכה ושמחת הרגל והצלחה בתורת השי"ת[4] והכל בכלל לאחי יקירי החתן המופלג ושנון יקר רוח מ' שמואל הכהן שי'[5] קוק, שלו' לך ולעוזריך.

הגיעני לשמחת לבבי מכתבך, אשר חכיתי לו זה כמה, ונפלאתי על אשר אחרת מכתוב אלינו. גם עתה קצרת יותר מדאי, ולא הודעתני את המסכת אשר תלמוד, ואם הנך שוקד על דלתי תוה"ק[6] כתקותינו בך בעה"י.

ע"ד[7] כי[8] אחינו הרב רד"ב[9] שי', אין לדעתי לשים לב לדברי הנרגנים, בפרט בעסק הנחת הכובע על ארה"ק[10] מבחוץ. כפי שורת הדין הצדק את אחינו שי', כאשר בררתי הדבר בעה"י לעצמי, בראיות מוכיחות מגמ' ופוסקים וסברא ברורה. אמנם ראוי להתרחק מכיוצא בזה היכי דשכיחי עמי הארץ. גם אולי כדאי להתרחק מן הדומה לדומה לכיעור בעיני ההמון. אקוה להשי"ת[11] שישקוד אחינו שי' על משמרת התורה ועבודת השי"ת, ותתקיים בו הבטחת הכתוב סלסלי' ותרוממך.

הנני מוסיף לזרז למזורז כמוך שי' לשקוד עה"ת[12], ולחזור יפה על לימודך, כי זהו עיקר פרי הלימוד, ולשים לב למוסר ויראת ד' כפי מסת הפנאי, כי זהו עיקר הכל. ואם כי הזמן האפשרי ליחד ללימודים כאלה הוא חלק קטן, אבל הוא נושא פרי ברכה אל כל יתר הפעולות והלימודים, כמו שהמוח הוא קטן בשיעורו והוא מטביע צורת האדם באדם.

והנני בזה אחיך דו"ש[13] מצפה הצלחתך בעה"י.

אברהם יצחק ה"ק.

1. בעה"י – בעזרת השם יתברך
2. תרנ"ט – השנה תרנ"ט (1898/1899)

3. שלו' - שלום
4. השי"ת - השם יתברך
5. שי' - שיחיה
6. תוה"ק - תורתנו הקדושה
7. ע"ד - על דבר
8. כ' - כבוד
9. רד"ב - ר' דב בער (אחיו של הרב)
10. ארה"ק - ארץ הקודש
11. להשי"ת - להשם יתברך
12. עה"ת - על התורה
13. דו"ש - דורש שלום

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת ח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ו', ערב שבת, ארבעים לעומר, תרנ"ט (בויסק) **נמען:** ר' יונה לוין (סנט פול, אמריקה)

מכתב קצר שבו הרב קוק מודיע לבן שאביו, הרב ר' מאיר לוין, נפטר בכ"ד באייר, ומזכיר לו את חובות הבן. הרב קוק מוסיף שהנפטר השאיר צוואה של מוסר ויראת שמים, ושההלוויה תתקיים ביום שישי.

עיקרי הדברים

- הודעת פטירה ותנחומים.
- חובות הבן אחרי פטירת אביו.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. אור ליום ועש"ק[2] ארבעים לעומר, תרנ"ט[3] [בויסק].

המנחם ציון ינחם את היקר המופלג מו"ה[4] יונה נ"י[5] לעווין (ס. פאל, אמריקה).

אם כי לא טובה הבשורה, אבל לצורך מצוה הננו מוזהרים להודיע לכבודו, שאביו הרב הגדול ר'[6] מאיר ז"ל[7] נפטר לבית עולמו, תנצב"ה[8], יום ה' דנא ל"ט לספירה, כ"ד אייר. וידע כ'[9] לקיים חובות המוטלים על הבן. גם צוואה הניח, כוללת מוסר ביראת ד' כדרכו בקודש. ויבא לקבורה בעה"י[10] יום ועש"ק דנא. והשי"ת[11] יגדור פרצותינו ופרצות עמו ישראל. וזכותו יגן בעדנו ויהי'[12] לנו למליץ יושר.

הכותב בדמע,

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ועש"ק - וערב שבת קודש
3. תרנ"ט - השנה תרנ"ט (1898/1899)
4. מו"ה - מורנו הרב
5. נ"י - נרו יאיר
6. ר' - רבי
7. ז"ל - זכרונו לברכה
8. תנצב"ה - תהא נשמתו צרורה בצרור החיים
9. כ' - כבוד
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. והשי"ת - והשם יתברך
12. ויהי' - ויהיה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט לספירת העומר תר"ס - (בויסק) **נמען:** אחיו, ר' שמואל הכהן קוק

הרב קוק מברך את אחיו לרגל קשרי התנאים של אחותם רוחמה, ושמח לשמוע שאחיו דורש ברבים. הרב קוק שולח לו את הספר "יין לבנון", שאבד ונמצא באופן מפתיע, ומזהיר שלדרוש ממנו ברבים צריך חכמה ותחבולה. הרב קוק מבקש מאחיו לכתוב לו בקביעות.

עיקרי הדברים

- ברכת מזל טוב לאחותם.
- עידוד לאחיו בדרשות ברבים.

נוסח האגרת

בעה"י[1], [בויסק] יום א', כ"ט לספירה תר"ס[2].

אח יקר ונעים הנעלה מ' שמואל הכהן שי'[3] קוק, שלו'[4] לך ושלו'[5] לעוזריך.

תהלי"ת[6] עמנו החוה"ש[7], כה לחי.

שמחתני אח יקר במכתבך. הנה ברך לקחתי ואשיב לך ברב תודה ברכת מז"ט[8] על ק"ת[9] של אחותנו היקרה רוחמה תחי'[10].

ביותר מלאתי שמחה על הבשורה הטובה, כי הנך מבשר צדק לפני עם ד', בדרשך לפניהם דברי תורת ד'. בתחלת בקשתך לשלח לך ס' "יין לבנון" עגמה נפשי, כי זה איזה שבועות שנודעתי שהוא אבוד אצלי. אך כאשר בא אלי מכתבך הזמין השי"ת[11] שבא איש אחד מבני תורה לביתי והתאוננתי ע"ד[12] הס' הנ"ל[13] כי אבד לי, והנה שמחני האיש כי הוא נמצא אצלו, ובלא איחור שמח לבבי כאשר הביאו לי. ועתה הנני שולחו אליך. שים עיניך עליו, אך זאת לדעת, כי לדרוש ממנו ברבים צריך עצה ותחבולה, ואסמוך על בינתך הישרה שתשכיל להוציא תועלת גדולה לשומעי לקחך מפניניו.

הנני ממהר לחתום מכתבי, שלא אאחר את המוכ"ז[14]. אבקשך להודיעני בתמידות ממצבך ולימודך וכל אשר אתך. והי'[15] ז"ש[16] כנפשך היקרה ונפש אחיך מצפה הצלחתך ותפארתך בעה"י.

אברהם יצחק ה"ק

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. תר"ס - השנה תר"ס (1899/1900)
3. שי' - שיחיה
4. שלו' - שלום
5. ושלו' - ושלום
6. תהלי"ת - תהלה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. מז"ט - מזל טוב

9. ק"ת - קריאת התורה
10. תחי' - תחיה
11. השי"ת - השם יתברך
12. ע"ד - על דבר
13. הנ"ל - הנזכר לעיל
14. המוכ"ז - המוסר כתב זה
15. והי' - והיה
16. ז"ש - זה שלום

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב פסח תרס"ב - (בויסק) **נמען:** בחורי ישראל, הצעירים

קול קורא של הרב קוק לצעירים בעלי אמונה, לבוא לאסיפה כדי לאחד את כוחות הצעירים הנאמנים לתורה ולעמם במרכז אחד, ולהפיח בהם רוח של תחייה.

עיקרי הדברים

- ארגון צעירים שומרי תורה.
- רוח של תחייה לאומית ודתית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ערב הפסח תרס"ב[2].

אל בחורי ישראל, בנינו הצעירים, הלבבות היקרות, החמות והערות, להרים קרן עמנו בתפארה ולתורה ולתעודה.

האספו אלי כל חלוץ, כל נפש נדיבה, אשר ימצא בנפשו החפץ הישראלי הנכון, להיות נמנה את צעירינו, אשר מלאו רוח אמון לעמנו, לתורתנו, לשם ד' אלקי ישראל, הבוחר בציון וירושלים. באו אלי למועד אשר יעדתי בזה, נועץ יחדיו לאגד את הכחות הפזורים שבמחנה צעירי עדתנו, אל מרכז אחד, להפיח רוח חיים וטל של תחי'[3] בקרב המחנה, הפונה אל העתיד הגדול לנו בעזרת אוזר ישראל בגבורה

שאו כבוד וברכה מאת מוקירכם חפץ לראות באשרכם לתפארת ישראל וכבודו,

עובד עבוה"ק[4] פה"ק[5] בויסק יצ"ו[6].

אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרס"ב - השנה תרס"ב (1901/1902)
3. תחי' - תחיה
4. עבוה"ק - עבודת הקודש
5. פה"ק - פה עיר הקודש
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (בויסק, תרס"ב) **נמען:** אחיו, ר' שמואל הכהן קוק

הרב קוק מבקש מאחיו להשיג עבורו הלוואה של מאה רובל כסף, בשל מצבו הכספי הדחוק, אפילו בריבית. הרב קוק מצרף שטר חוב בנוסח של היתר עסקה, שבו הרב קוק רגיל להשתמש. הרב קוק גם מקווה לקבוע את חתונת אחותם לפני פסח.

עיקרי הדברים

- הלוואה והיתר עסקה.
- עניינים משפחתיים: חתונת אחותם.

נוסח האגרת

בע"ה[1].

אחי יקירי ואהובי הנעלה ונחמד מ' שמואל הכהן קוק שי'[2].

אחדשה"ט[3] תלי"ת[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו כולנו כה לחי.

אם יהי'[6] לאל ידך להשיג עבורי מאה רו' כסף, הנני לפי מצבי הנדחק לשעה מוכרח להתרצות גם לרוחים.

מובן הדבר שאם יעלה בידך תקדים הדבר כפי האפשרי. הנני מצרף בזה בדף הדבוק שט"ח[7], שאני רגיל ליתן בהיתר כתוכן עסקא, ומאחר שאיני בעל עסקים איני משתמש בנוסח עסקא, רק בהתחייבות של קנס ע"פ[8] תנאי של העמדת איזה סחורה ליום מוגבל. בטח תהי'[9] זריז להשיבני.

מהרד"ב[10] שי' ממאסקוי עוד לא הגיעני מכתב, הנני מחכה לדבריו מאד. אולי יזכנו השי"ת[11] ונוכל לקבוע כלולת אחותנו תחי'[12] עוד לפני חה"פ[13].

הנני חותם בברכה ואה"ר[14], כתוב נא באר היטב מכל אשר עמדך לטובה ולברכה, כנה"ר[15] ונפש אחיך דבק באהנ"פ[16] מצפה הצלחתך בכל מילי דמיטב,

אברהם יצחק ה"ק

(בויסק, תרס"ב)

---

1. בע"ה – בעזרת השם
2. שי' – שיחיה
3. אחדשה"ט – אחרי דרישת שלומו הטוב
4. תלי"ת – תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש – החיים והשלום
6. יהי' – יהיה
7. שט"ח – שטר חוב
8. ע"פ – על פי

9. תהי' - תהיה
10. מהרד"ב - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
11. השי"ת - השם יתברך
12. תחי' - תחיה
13. חה"פ - חג הפסח
14. ואה"ר - ואהבה רבה
15. כנה"ר - כנפשו הרמה
16. באהנ"פ - באהבת נפש

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ד', ערב סוכות, תרס"ג (בויסק)

נמען: אחיו: הרב דב בער, ר' שאול חנה ור' שמואל הכהן קוק ומשפחותיהם

הרב קוק מזמין את אחיו לבוא אליו לחג. בחידוד הרב קוק מעיר לאחיו שמואל, שעסוק בציונות, ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של ד"ר הרצל וד"ר נורדאו. הרב קוק כותב שנורדאו הוא "תועבת נפשו" של כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין להתברך בתמונתו.

עיקרי הדברים

- יחס לראשי התנועה הציונית החילונים.
- עניינים משפחתיים והזמנה לחג.

נוסח האגרת

ב"ה[1], אור ליום ד' ער"ס[2], תרס"ג[3] [בויסק].

אחים נעימים, אהובים ויקרים, הרב הגאבד"ק[4] מוהרד"ב[5] שליט"א[6] ומוהרש"ח[7] ומור"ש[8] שליט"א הכהנים קוק והרבנית תחי'[9] וזרעם היקרים שי'[10]. שמחה וששון ישיגו וכ"ט[11],

קבלתי מכתב רש"ח[12] שי', והנני שמח בהזדמנות דנא כי אוכל להשלים את אשר חסרתי במכתב הנשלח מפה, בהיות חיים שי' עמנו. מאד חשקתי שיבא אחד מהאורחים שי' אלינו על יו"ט[13], לימים האחרונים וימי חוה"מ[14] הבעל"ט[15], ביחוד שמואל שי' שחוששני בהיותכם עסוקים יחד בציונות תייתו משיחא בלא זימני'. חידודי זה הוא מכוון על שלחך בתור ברכת השנה לר"א ריוולין נ"י[16] את התמונות של ד"ר[17] ה. ונ. וזה האחרון הוא תועבת נפשי ונפש כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין כדאי להתפאר ולהתברך בפסלו של אותו רשע,

אחתום בברכה ושמחת הרגל, כנה"ר[18] ונפש אחיהם דבק באהנ"פ[19] מלונ"ח[20].

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה – ברוך השם
2. ער"ס – ערב סוכות
3. תרס"ג – השנה תרס"ג (1902/1903)
4. הגאבד"ק – הגאון אב בית דין קהילת
5. מוהרד"ב – מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ומוהרש"ח – ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. ומור"ש – ומורנו הרב רבי ש... (אחד מאחי הרב קוק)
9. תחי' – תחיה
10. שי' – שיחיה
11. וכ"ט – וכל טוב
12. רש"ח – רבי שמואל חיים? / רבי שלמה ח... – שם אדם

13. יו"ט - יום טוב
14. חוה"מ - חול המועד
15. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
16. נ"י - נרו יאיר
17. ד"ר - דוקטור
18. כנה"ר - כנפשו הרמה
19. באהנ"פ - באהבת נפש
20. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת טו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' לסדר וישב תרס"ד - (בויסק) **נמען:** אחיו, ר' שמואל הכהן קוק

הרב קוק מתנצל על קיצור מכתביו. הרב קוק מודיע שהעלייה לארץ ישראל קרובה לצאת אל הפועל, כי מזרזים אותו מיפו ומירושלים. לדבריו אין לבטל את ישיבת ארץ ישראל בגלל חששות, וצריך להתחזק בביטחון בה'. הרב קוק מברך את המשפחה על הולדת בן לאחותם רוחמה.

עיקרי הדברים

- ההחלטה לעלות לארץ ישראל.
- ביטחון בה' מול חששות.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. אחי היקר והנעים מר שמואל הכהן שליט"א[2], שלו'[3] לך ולכל אשר עמך באה"ר[4]. דבריך היקרים במכתבך הגיעני. והצדקה עמך, כי יותר מדאי הננו מקצרים במכתבים אליך יקירי. אמנם לא במעל נעשה הדבר כי"א[5] מטרדות-נפש שונות כידוע לך. פרטי דברים ממה שהעירות במכתבך בטח יפתור לך הכל ש"ח שי'[6]. ענין הנסיעה ב"ה כפי הנראה שנוציאה בחסדי השי"ת[7] אל הפועל באלו השבועות, כי הם מאיצים בדבר, וכן עוזרים להם מירושלים לזרזנו בזירוזין. ובאמת מה תועלת. באיחור, הלא סוף-כל-סוף אי-אפשר לבטל חלילה ענין ישיבת א"י[8] בשביל חששות ומיחושים, ואם בא אדם לחוש בכל עסקיו לחששות של רפיון-רוח כאלה הלא ישבת העסק והמלאכה בעולם. אך צריך להתחזק במעז שם ד', ובזה יאמץ לבנו בתקוה טובה ובבטחון, שיעזר לנו שיהי'[9] הכל על צד הטוב והמתוקן, ויחננו בבריות גופא. ובפרנסה מספקת ושלות השקט שמה בארץ חמדתנו, ונזכה לשמח ולשמח את כל אוהבי נפשינו מרחוק ומקרוב ברחמיו יתי'[10] המרובים. כתוב נא, אח יקר ונעים, מכל אשר עמדך לטובה. בטח נודיעך בע"ה[11] את זמן הנסיעה בפרטיות, למען תוכל לבא למיטוי כחפץ לבבנו. מז"ט[12] לכולנו על הולדת בן לאחותנו רוחמה תחי'[13], יתן השי"ת להצלחה ואוי"ט[14] ויגדלוהו הוריו לתו"ח[15] ומע"ט[16], וכולנו נשמח בו ובהם ובכל מחמדי נפשינו שי'. והי'[17] ז"ש[18] וברכה, כנפשך היקרה ונפש אחיך דבק באהנ"פ[19] מצפה הצלחתך וטובך כה"י[20].

אברהם יצחק ה"ק[21]

[בויסק, ב' לסדר וישב תרס"ד[22]]

1. ב"ה - ברוך השם
2. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
3. שלו' - שלום
4. באה"ר - באהבה רבה
5. כי"א - כי אם
6. שי' - שיחיה
7. השי"ת - השם יתברך

8. א"י - ארץ ישראל
9. שיהי' - שיהיה
10. ית' - יתברך
11. בע"ה - בעזרת השם
12. מז"ט - מזל טוב
13. תחי' - תחיה
14. ואוי"ט - ואורך ימים טובים
15. לתו"ח - לתורה ולחופה
16. ומע"ט - ומעשים טובים
17. והי' - והיה
18. ז"ש - זה שלום
19. באהנ"פ - באהבת נפש
20. כה"י - כנפשו היפה
21. ה"ק - הכהן קוק
22. תרס"ד - השנה תרס"ד (1903/1904)

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת נג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב שבט תרס"ז - יפו **נמען:** הרב אביגדור ריבלין

הרב קוק מודה על הצעת עזרה בהדפסת כתביו בעזרת יראי אשכנז, אך אינו מוכן להציג את עצמו כ"לוחם", כי הרב קוק אוהב שלום ובארץ ישראל אין להרבות פירודים. הרב קוק מקווה שגם יראי אשכנז יכירו בדרך הרחבה של מציאת הקדושה הגנוזה בכל יהודי. הרב קוק גם מייעץ לנמען בעניין פרנסתו.

עיקרי הדברים

- אהבת שלום והימנעות ממחלוקת.
- גילוי הקדושה שבכל יהודי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ב שבט תרס"ז[4].

כ'[5] ידי"נ[6] הרב המופלג אוצר נחמד, מו"ה[7] אביגדור ריבלין שליט"א[8].. שלו'[9] וברכה.

זה כמה מכתבים שקבלתי מכבודו, ולא הספיק לי הפנאי להשיבו מפני האהבה והכבוד, ואתו הסליחה, וידון אותי לכ"ז.

והנה אני מלא תודה לכבוד אהובי, על עצתו הנאמנה, ועל גלותו חפצו להיות. לי מסייע למלאכת שמים בעניני הדפסה ע"י[10] היראים שבאשכנז. אבל אנכי אינני מסוגל לשום השתדלות, רק מה שיזמין השי"ת[11] ברב חסדו ע"י האמצעים המזדמנים במהלך של ההשלמה הרוחנית עצמה. למשל הנני כוסף מאד לכתב ולהדפיס כפי-יכולתי, אולי עי"ז[12] יתן ד' ויכירו איזה בעלי יכולת, שראוי לסייע אותי שאוכל להוציא דברים, שהם אצלי גנוזים בלב או בבית, לאור. אבל להציג עצמי בתור לוחם, בעת שאני אוהב שלו' ורודפו בכל לבבי ונפשי, והנני מכיר שבא"י[13] בפרט אין מקום ודרך להרבות פירודים, אפילו לשם שמים, איך אפשר שאהיה נזקק לסגנון שאינו כרוחי ונפשי. אדרבא, אקוה בעה"י[14], שבהמשך הזמן יכירו ג"כ[15] גדולי היראים שבאשכנז, שצריך לצרף לדרכם עוד הדרך היותר רחבה ומאירה, שהיא מציאת האור והקדושה הגנוזה במעמקי כל יחיד מישראל, ולהוציאה לאור בטהרתה מכל הגילולים הנדבקים ע"י מגע זרים, ואז יחלו הלבבות להתקרב, ובית ישראל יהיה, הולך ונבנה להיות לגוי אחד לשם ד' על אדמת הקדש.

וע"ד[16] מצבו, הנה עצתי היא, שאם אך יכתבו לו ב"ב[17] שיש אופן איך להחזיק את מעמד החנות ע"י ביאת בנו, ודאי אין כדאי לעזוב עסק, שאיך שיהי'[18] התפרנס ממנו כמה שנים. אך אם יהי'[19] אפשר לקבעו בעיר אחרת הי'[20] ודאי יותר טוב, אבל לדעתי רחוקה זו קצת מהמציאות. ע"כ[21] ראוי לע"ד[22] שישאר הדבר כמקדם בבויסק.

והנני מבקש עוד הפעם מכבוד ידידי שלא יקפיד עלי על עיכובי לפעמים תשובה אליו. ידע כי אהבתי נאמנת לו כמו אז, ואולי עוד יותר, אבל הטרדות מונעות, וידידי לא ימוד לי כמדתי, ויכתב לנו מכתביו היקרים, המלאים חמדה,. לשמח בהם נפשנו הקשורה באהבתו.

אחתום בברכה וכ"ט[23], כנה"ר[24] ונפש ידידו דוש"ת[25] באה"ר[26]

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ז - השנה תרס"ז (1906/1907)
5. כ' - כבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. מו"ה - מורנו הרב
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. שלו' - שלום
10. ע"י - על ידי
11. השי"ת - השם יתברך
12. עי"ז - על ידי זה
13. שבא"י - שבארץ ישראל
14. בעה"י - בעזרת השם יתברך
15. ג"כ - גם כן
16. וע"ד - ועל דבר
17. ב"ב - בני ביתו
18. שיהי' - שיהיה
19. יהי' - יהיה
20. הי' - היה
21. ע"כ - על כן
22. לע"ד - לעניות דעתי
23. וכ"ט - וכל טוב
24. כנה"ר - כנפשו הרמה
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
26. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקיט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש השנה תרפ"ב - ירושלים **נמען:** ר' בנימין דייכאווסקי, לונדון

ברכת השנה לו ולקהילת 'מחזיקי הדת'. הרב קוק ממליץ על הרב אביגדור ריבלין מבויסק, מנכבדי העיר ומופלג בתורה, שבא ללונדון לחפש משרה בקודש או בחול, ומבקש לקרבו.

עיקרי הדברים

- ברכת השנה.
- המלצה על הרב ריבלין.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלים ער"ה[2] תרפ"ב[3]

שלו'[4] וברכת השנים וכט"ס[5] לכ'[6] ידי"ע[7] הרב הנכבד זך הרעיון מוהר"ב[8] דייכאווסקי שליט"א[9] וכב"ב[10] היקרים יתברכו בכט"ס[11] באה"ר[12],

בכוח"ט[13] בסשצ"ג[14] לאוי"ט[15] אחדשה"ט[16]. באהבה נאמנה קראתי מעם מכתבו היקר. אשר הי'[17] לי לעונג רב, וזכרון אהבת אומן החרותה לנצח על לוח לב ונפש. יקבל נא ידידי באהבה את ברכתי הנאמנה, לו ולביתו ולכא"ל[18] ולעדת קודש היקרה קה"ק[19] מחזיקי הדת. יברכם ד' בכ"ט[20], בשנה טובה ומוצלחת, ונזכה מהרה לאור גאולה וישועה, וששון ושמחה בחדות ד' ועזו, ובשמחת נאות ארץ חמדה לשם ולתפארת, בב"א[21]. מדי דברי אבקשנו נא, שאם יבא ללונדון הרה"ג[22] ר' אביגדור ריבלין נ"י[23], שהוא אחד מידידי מעיר בויסק, שהי'[24] שם מנכבדי הבע"ב[25] ומופלג בתו"י[26], ובר אבהן מגזע היחס והמעלה, יועיל נא כבודו לקרבו בכל מה שיהי'[27] באפשרותו. כי יקר הוא האיש וראוי להתקרבות, וכאשר לפי מצבו כעת הוא חושב לבא ללונדון, לתור לו איזה משרה, בחול או בעבודת הקודש, כהגדת שיעורים ודרשנות או הנהלת איזה מוסד ציבורי, שלכל אלה הוא מוכשר מאד ונאמן, אקוה שכי"ת[28] במדתו הטובה והנני חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[29] כנה"י[30] ונפש ידי"ע

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. ער"ה - ערב ראש השנה
3. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
4. שלו' - שלום
5. וכט"ס - וכל טוב סלה
6. לכ' - לכבוד
7. ידי"ע - ידידו עוז
8. מוהר"ב - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ב (כגון בנימין / ברוך / בצלאל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. וכב"ב - וכל בני ביתו
11. בכט"ס - בכל טוב סלה

12. באה"ר - באהבה רבה
13. בכוח"ט - בכתיבה וחתימה טובה
14. בששצ"ג - בספרן של צדיקים גמורים
15. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
16. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
17. הי' - היה
18. ולכא"ל - ולכל אשר לו
19. קה"ק - קהילה קדושה
20. בכ"ט - בכל טוב
21. בב"א - במהרה בימינו אמן
22. הרה"ג - הרב הגאון
23. נ"י - נרו יאיר
24. שהי' - שהיה
25. הבע"ב - הבעל הבית
26. בתו"י - בתורה ויראה
27. שיהי' - שיהיה
28. שכ"ת - שכבוד תורתו
29. באה"ר - באהבה רבה
30. כנה"י - כנפשו היקרה